פרשיות באגרות הראי"ה

הפולמוס על ספר "אורות"

אדר תר"פ – סיון תרפ"ג (1920–1923)

8 אגרות

הסיפור, האגרות לפי הסדר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

הסיפור בקצרה

את הספר 'אורות' ליקט וערך הרצי"ה מכתבי אביו, והוא יצא לאור בהוצאת 'דגל ירושלים' (ראו בפרשת "דגל ירושלים") בשנת תר"פ (1920). הספר עוסק בארץ ישראל, במלחמה, בתחיית האומה וביחס בין הקודש לחול, בסגנון הגותי ופיוטי ובלי ציון מקורות.

בירושלים עורר הספר סערה. חוגי הקנאים, שהתנגדו לרבנות הרב קוק בעיר עוד קודם לכן, יצאו נגדו בכרוזים חריפים, והרב יצחק ירוחם דיסקין והרב יוסף חיים זוננפלד חתמו על קול קורא נגד הספר. תלמידו, הרב יעקב משה חרל"פ, הוציא חיבור בשם 'טובים מאורות' כדי להסביר את דברי הספר, וגם החיבור הזה הותקף. האגרות שבמעשייה מראות איך הרב קוק עצמו התייחס לפולמוס: בלי לסגת מן האמת, בלי לכעוס על התמימים, ועם מחילה לכל מי שפגע בו.

האגרות לפי הסדר

כרך ד', אגרת איד: 1. לרצי"ה ולבתו בתיה, באדר תר"פ: ההעתקות ל'אורות מאופל', החלק הראשון של הספר, עדיין לא נמסרו לדפוס.

"קבלתי את המכתב לשמואל עם ההעתקות לאורות מאופל, אבל לא נמסרו עדיין לדפוס"

כרך ד', אגרת אמט: 2. להוריו, אחרי תשעה באב תר"פ: אין לשים לב לרוגנים. מי שאינו רגיל בעיון בהלכות דעות מתרגז על כל ביאור שנראה לו חדש, אף שיסוד הדברים עתיק. לבאר את המקורות לא יועיל. הרב קוק מבקש מהוריו שלא יצטערו, ואינו מתרעם על התמימים.

"ע"ד הרוגנים בענין ה"אורות" אין לשים לב"

כרך ד', אגרת אסג: 3. לרצי"ה, בתשרי תרפ"א: הקנאים התעוררו שוב נגד 'אורות', ובעיקר נגד הקונטרס 'טובים מאורות' של הרב חרל"פ, ופרסמו מכתבי פלסתר צעקניים. הרב קוק חס על כבוד ירושלים, אבל אינו יכול לכסות על האמת.

"וכי יש לנו רשות לכפות פסכתרו על האמת הגלויה"

כרך ד', אגרת אסה: 4. לרב יעקב חי זריהן, רב בטבריה, בתשרי תרפ"א: תודה על דברי החיזוק ששלח לספר 'אורות'.

"ותודתי נתונה לכת"ר חביבי ע"ד היקרים והקדושים באמוץ דברי-קדש, אשר עם הספר אורות"

כרך ד', אגרת אסו: 5. לרב נ"ש גרינשפאן, בלידס, בתרפ"א: כתב הפלסתר נגד הרב קוק ונגד הרב חרל"פ בא מתוך קנאה בעניין רבנות ירושלים (ראו בפרשת ההזמנה לרבנות ירושלים (תרע"ח-תרע"ט)). המתנגדים הקימו בית דין נפרד. המחאה שפרסמו הרבנים נגדם יצאה בניגוד לרצונו, והרב קוק מצטער רק על כבוד ירושלים והתורה.

"ואנכי הנני ב"ה מהנעלבים ואינם עולבים"

כרך ד', אגרת אעח: 6. לרב זריהן, בטבת תרפ"א: הסבר לדברי 'אורות' על הגבורה. לפי קדושת כנסת ישראל הכול קדוש. שמשון, שנשתבח בגבורת גופו, נקרא קדוש, ובאחרית הימים תתעורר גם הגבורה הגופנית. שורשה בגבורה הפנימית של בניהו בן יהוידע.

"על ענין הגבורה שבאורות, הדברים מבוארים שלפי קדושתה של כנסת-ישראל, הכל הוא קדוש ונשגב לאין חקר"

כרך ד', אגרת אצו: 7. מכתב גלוי לרב יצחק ירוחם דיסקין ולרב יוסף חיים זוננפלד, באדר שני תרפ"א: אף שנתנו יד לכותבי הפלסתר, הרב קוק מוחל להם. לקראת סידור הרבנות בארץ, הרב קוק קורא להם להצטרף לרבני הארץ, ולצוות על הנשמעים להם לחדול מן המחלוקת.

"בכ"ז אני סולח ומוחל לכל מי שפגע בי"

> באביב תרפ"א ביקר בארץ האדמו"ר מגור, ובין השאר ניסה להשכין שלום בין הצדדים.

כרך ד', אגרת אקפד: 8. לרב חיים הירשנזון, בסיוון תרפ"ג: האדמו"ר מגור אמר לרב קוק בשם המתנגדים שהלשון הקצרה של 'אורות' מביאה אותם לתרעומות. הרב קוק כתב לו פתק: אם יש לשונות שמצערים תמימים, הרב קוק מצטער שלא ביאר יותר, בתנאי שגם המתנגדים יפרסמו חרטה. התנאי לא קוים, והפתק פורסם.

"אבל לא בעקרי דעות ח"ו נגעו הדברים כ"א בשאלת סגנון הלשון"

מה קרה אחר כך

הפולמוס על 'אורות' לא נגמר בימי הרב קוק, והספר נשאר שנוי במחלוקת. בתש"י הוציא הרצי"ה מהדורה מורחבת שלו. אבל עמדתו של הרב קוק נשארה כמו שכתב להוריו בשעת הסערה: "לי די שהישרים המבינים, שיראת שמים אמיתית היא אוצרם, הם יתבסמו בדברים" (כרך ד', אגרת אמט).

מה מלמדת הפרשה

לא לפחד. "שלא לגור מכל רוגן ומעליב" (כרך ד', אגרת אמט).

בלי לכעוס על התמימים. "ואני איני מתרעם כלל עליהם, ביחוד את התמימים מהם, שאני משתתף בצערם" (כרך ד', אגרת אמט).

מחילה למען הכלל. בשעה של בניין, "הנותנת לנו כח להתרומם מעל כל מהומות הקטנות שעברו בינינו" (כרך ד', אגרת אצו).

ויתור בסגנון, לא בדעות. הרב קוק היה מוכן להצטער על לשון קצרה שגרמה צער, אבל "לא בעקרי דעות ח"ו נגעו הדברים" (כרך ד', אגרת אקפד).

הרב שלמה אבינר על הפרשה

כשביקר האדמו"ר מגור בארץ, הציע לרב קוק שלמען השלום ימסור פתקה ובה יביע צער על שלא ביאר יפה את כוונתו בכמה פסקאות של "אורות". הרב קוק מסר פתקה כזו, אבל התנה שגם המתנגדים יביעו חרטה בכתב על פגיעתם בספר, והתנאי לא התקיים. לרב חיים הירשנזון כתב אחר כך שאולי ויתר יותר מדי למען השלום, אבל הדברים נגעו רק בסגנון הלשון ולא בעיקרי הדעות. (מקור: מתוך ספרי הרב)

נוסח האגרות – עם ביאור

8 האגרות שבפרשה, לפי הסדר, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות:
בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת איד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח' אדר תר"פ **נמען:** בנו הרב צבי יהודה ובתו בתיה (בפתח תקוה)

ההעתקות ל'אורות מאופל' שנשלחו לשמואל עדיין לא נמסרו לדפוס. מהממשלה מגיעות פקודות והערות ל'דגל ירושלים' כאילו הוא כבר עיתון רשמי, ולאחרונה גיליון על תוצאות השלג ופעולות הממשלה לפרסום, אבל חסרים אנשים.

עיקרי הדברים

- 'אורות מאופל' לדפוס.
- 'דגל ירושלים' כעיתון רשמי.
- מחסור באנשים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], יום ח' לחדש אדר שנת תר"פ[2]

יקירי, צב"י[3] ובתי שליט"א[4] הגיעה לנו הידיעה שתהי'[5] בתי' בפ"ת[6]. יתן ד' ותהי'[7] הנסיעה לטובה ולשמחת לב כולנו. ב"ה על המצב של הבריאות כרגיל. יחזקנו ד' בחסדו לימים הבעל"ט[8]. קבלתי את המכתב לשמואל עם ההעתקות לאורות מאופל, ["אורות מאופל", פרקים בספר "אורות" שיצא לאור בתר"ק; שמואל הוא אחיו של הרב קוק] אבל לא נמסרו עדיין לדפוס, איני יודע אם הוא מצד טרדתי או מצד טרדתו של שמואל שי'[9]. מהממשלה באות פקודות והערות בעניני הדג"י[10], [עיתון "דגל ירושלים"] כאילו הוא כבר עתון רשמי. והי'[11] צריך להשיב על כל. אבל הלא מחוסרי אנשים אנחנו, וצריך להתחזק בע"ה[12]. שבוע זה שלחו גליון ערוך בדבר תוצאות [השלג] [ככל הנראה השלג הכבד שירד בירושלים בחורף תר"ק] ופעולות הממשלה בזה כמובן לפרסמן. צריך להתישב בהתחלת הפעולה אי"ה[13]. כתבו נא, מכם ומיונה ופי"ב[14] שי'. ואתם בעצמכם אחי ואחותי שי' כתבו ג"כ[15] מכל אשר עמכם לטובה.

והנני בזה אביכם ואחיכם מצפה אשרכם כה"י[16]

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה – ברוך השם
2. תר"פ – השנה תר"פ (1919/1920)
3. צב"י – צבי יהודה (בנו של הרב קוק)
4. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. שתהי' – שתהיה
6. בפ"ת – בפתח תקוה
7. ותהי' – ותהיה
8. הבעל"ט – הבא עלינו לטובה
9. שי' – שיחיה
10. הדג"י – הדגל ירושלים
11. והי' – והיה

12. בע"ה – בעזרת השם
13. אי"ה – אם ירצה השם
14. ופ"ב – ופרידא בתיה (רעייתו של הרב צבי יהודה)
15. ג"כ – גם כן
16. כה"י – כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אמט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (אחרי תשעה באב תר"פ) **נמען:** הוריו

על המתרגזים נגד 'אורות': כך דרכם של מי שאינם רגילים ב'הלכות דעות', אף שהיסודות עתיקים וממקור הקודש. לבאר את המקורות אין תועלת, כי לרוב אינם מבארים במפורש, וההבנה באה בהתבוננות עמוקה. 'לי די שהישרים המבינים... יתבסמו'. הרב קוק מבקש שהוריו לא יצטערו, ושהחובה היא 'שלא לגור מכל רוגן'. אינו מתרעם על התמימים, ומשתתף בצערם.

עיקרי הדברים

- המתרגזים על 'אורות'.
- אין תועלת בציון המקורות.
- לא לפחד מרוגנים.

נוסח האגרת עם ביאור

הורי היקרים עט"ר[1] ומחמדי נפשי שליט"א[2].

עבר עלינו הצום [צום תשעה באב] ב"ה[3] במצב הגון לפי הערך, בצפית ישועה קרובה שיהפך ב"ב[4] לששון ולשמחה לנו ולכל ישראל. ביום ש"ק[5] בא צב"י[6] שי'[7] והנהו מתעכב עדיין עמנו פה. ע"ד[8] הרוגנים בענין ה"אורות" [על דבר המתלוננים על ספר "אורות", שיצא לאור בתר"ף ועורר התנגדות בחוגים מסוימים] אין לשים לב, ככה הוא הדרך של אנשים הרגילים שלא לעיין בהלכות דעות, [בענייני אמונה ומחשבה] שמתרגזים נגד כל ביאור והארה שנראה להם כחדשה. אע"פ[9] שבאמת יסוד הדברים עתיקים הם וממקור הקודש הם יוצאים, וגדולים וטובים ממני בכמה דורות נצטערו בצער זה. לי די שהישרים המבינים, שיראת שמים אמיתית היא אוצרם, הם יתבסמו בדברים שאני חושב לתועלת כללית וטובה רוחנית גדולה לפרסמם לפעמים. לבאר את המקורות אין תועלת, עפ"ר[10] אין המקורות מבארים להדיא את המחשבה שלי, אלא הם מראים ע"ז[11] אחרי התבוננות והרגשה עמוקה. ואלה הנרגנים, או אפילו תמימי הלב שלא הורגלו ברעיונות כאלה, לא יקבלו את התוצאות גם כשיראה להם המקור שממנו הדברים נובעים. מאד אבקש מכבודכם, הורי היקרים, שלא יהיה לכם מכל הדברים הללו צער כל דהו, וזאת היא החובה של עבודת הקודש עבודת ה' אשר חותמו אמת, שלא לגור מכל רוגן ומעליב. ואני איני מתרעם כלל עליהם, ביחוד את התמימים מהם, שאני משתתף בצערם.

אלא שאני רואה שהנני מחוייב לבאר את הדברים שיביאו תועלת כללי וכבוד לעם ד', וחיזוק לתורה במהלך הימים הבאים לקראתנו לשלו'[12] בע"ה[13]. והנני בזה חותם בברכה שלו'[14] וברכה נאמנה.

בנם עבדם חותם ביראת הכבוד

אברהם יצחק ה"ק

1. עט"ר - עטרת ראשי

2. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
3. ב"ה – ברוך השם
4. ב"ב – בני ביתו
5. ש"ק – שבת קודש
6. צב"י – צבי יהודה (בנו של הרב קוק)
7. שי' – שיחיה
8. ע"ד – על דבר
9. אע"פ – אף על פי
10. עפ"ר – על פי רוב
11. ע"ז – על זה
12. לשלו' – לשלום
13. בע"ה – בעזרת השם
14. שלו' – שלום

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אסג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד תשרי תרפ"א **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

ימי הקודש עברו כהוגן. שוב התעוררו הקנאים נגד 'אורות', ובמיוחד נגד הקונטרס 'טובים מאורות' של הרב חרל"פ, ויצאו בשם 'אגודת הקהילות' (ה'עדה') במכתבי פלסתר צעקניים. הרב קוק חס על כבוד ירושלים, 'אבל... וכי יש לנו רשות לכפות פסכתר על האמת הגלויה'.

עיקרי הדברים

- פלסתר נגד 'אורות'.
- 'טובים מאורות'.
- אין לכסות את האמת.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. יום י"ד תשרי תרפ"א[2] בני מחמדי [הרצי"ה, שהיה אז באירופה] שליט"א[3]

ב"ה על מצב הבריאות הרגיל אצלנו ת"ל[4], עברו עלינו כהוגן ימי הקודש שעברו בהאי שתא, יכונן ד' את דרכינו לטובה לעבודתו ועבודת עם קדשו, וראו כל אפסי ארץ את ישועת ד', אשר יעשה לגוי קדוש בב"א[5]. הרבה צער הי'[6] לנו ממניעת מכתבך וב"ה[7] כי נשמחנו היום בתחילה במכתבך לועד הכ"ח. ואח"כ[8] בכרטיסיך היקרות, יצליח ד' דרכיך למען שמו. פה נתעוררה עוד הפעם קנאות חורפנו ע"ד[9] האורות, [ההתקפות של קנאי ירושלים על ספר "אורות", שיצא לאור בתר"ף] וביותר חרה להם על הקונט' טובים מאורות של חביבינו הרימ"ח[10] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א, ויצאו בשם אגוה"ק[11] הידועה במכתבי פלסתר צועקני מאד, חס אני על כבוד עקו"ת[12] המתחללת ע"י[13] מעשיהם הללו.

אבל מה נוכל לעשות, וכי יש לנו רשות לכפות פסכתרו על האמת הגלויה. אקוה שיסעדנו השי"ת[14] בימין צדקו, מקודש ומציון בכל עז ואומץ, מפני הטרדות המרובות הנני מוכרח לקצר.

והננו מקוים להתבשר ממך בשו"ט[15], ונזכה בחסדו הגדול לחדות בשמחה את פניך בשובך אל הקודש לשלו'[16] ברב נחת ואושר.והנני בזה חותם בברכת הרגל, תשמח בחג הקדוש הבעל"ט[17] בקיום כל מצותיו באהבה כנה"י[18] ונפש אביך מעתיר הצלחתך צביונך ותפארתך כה"י[19]

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ת"ל - תודה לא-ל
5. בב"א - במהרה בימינו אמן
6. הי' - היה
7. וב"ה - וברוך השם
8. ואח"כ - ואחר כך

9. ע"ד - על דבר
10. הרימ"ח - הרב יחיאל מיכל? - שם אדם
11. אגוה"ק - אגודת הקהילות
12. עקו"ת - עיר קודשנו ותפארתנו
13. ע"י - על ידי
14. השי"ת - השם יתברך
15. בשו"ט - בשלום וטוב
16. לשלו' - לשלום
17. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
18. כנה"י - כנפשו היקרה
19. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אסה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ח תשרי תרפ"א **נמען:** הרב יעקב חי זריהן, טבריה

הרב קוק מתנצל על עיכוב ההסכמה לספר הרב י' בירדוגו. הרב קוק מודה על דבריו לחיזוק 'אורות', לרומם את 'דגל ירושלים' ולהצמיח גאולה 'בתשובה עילאה'.

עיקרי הדברים

- הסכמה לספר.
- תודה על חיזוק 'אורות'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. יום ל"ח לחדש תשרי תרפ"א[2]

לכבוד ידי"נ[3], הרב הגאון המפורסם, אוצר נחמד מלא תו"י[4] טהורה. מוה-ר יעקב חי זריהן [הרב יעקב חי זריהן, מרבני טבריה ולימים רבה הספרדי] שליט"א[5],

רב בעה"ק[6] טבריא תובב"א[7] אחדשה"ט[8] באה"ר[9] יסלח כתר"ה[10] חביבי שליט"א על עכוב דברי על מכתבו הנחמד והיקר, וע"ד[11] ההסכמה של הספר מהגר"י[12] בירדוגו זצ"ל[13], כי רבו הטרדות והמניעות שגרמנו ככה עכובא, וכעת ג"כ[14] לקצר אני צריך, ותודתי נתונה לכת"ר[15] חביבי ע"ד[16] היקרים והקדושים באמוץ דברי-קדש, אשר עם הספר אורות. [ספר "אורות" של הרב קוק, שיצא לאור בתר"ף] לרומם את דגל הקדש דגל ירושלים, בעם ה' הגוי כלו, להצמיח קרן וקרבת גאולה, ברוח ה' על עמו ונחלתו, בתשובה עילאה, מיראת-הרוממות, רוממות צור ישענו, ב"ה, ואהבת עולם אהבת-אמת אשר בלב עם סגולה למקור-חייו, עזרו ומגינו, בורא קצות הארץ, ונוטה שמים לבדו, אוזר ישראל בגבורה ועוטרו בתפארה.

והי'[17] זה שלו'[18] כנה"ר[19] ונפש ידי"ע[20] דוש"ת[21] באה"ר

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. תו"י - תורה ויראה
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. בעה"ק - בעיר הקודש
7. תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה
10. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
11. וע"ד - ועל דבר
12. מהגר"י - מ + הגר"י: הגאון רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם

13. זצ"ל - זכר צדיק לברכה
14. ג"כ - גם כן
15. לכת"ר - לכבוד תורתו
16. ע"ד - על דבר
17. והי' - והיה
18. שלו' - שלום
19. כנה"ר - כנפשו הרמה
20. ידי"ע - ידידו עוז
21. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אסו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (תרפ"א) - ירושלים **נמען:** הרב נ"ש גרינשפאן, לידס

כתב הפלסתר נגדו ונגד הרב חרל"פ בא מקנאה: הרב דיסקין רצה ברבנות ירושלים, ומשרתיו פעלו לכך אך הציבור סירב. הרב קוק עיכב חודשים את קבלת כתב הרבנות מכבוד לזקנתו ולאביו מבריסק, אבל משהמשיכו בקנאה קיבל. הם צירפו את הרב זוננפלד, הקימו בית דין נפרד וקוראים לו 'בשקרי' 'בית דין לכל מקהלות אשכנזים'. 'אני ב"ה מהנעלבים ואינם עולבים'; את המחאה שפרסמו הרבנים נגדם פרסמו נגד רצונו. צערו הוא רק על כבוד ירושלים והתורה.

עיקרי הדברים

- רקע הפלסתר.
- קבלת הרבנות.
- בית דין נפרד.
- 'נעלבים ואינם עולבים'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה. ירושלים ת"ו[1], תרפ"א[2]

לכבוד ידי"נ[3] הרב הגאון אוצר תו"י[4] וחכמה, מוהרנ"ש[5] גרינשפאן [הרב נחום שמריהו גרינשפן, רב בלידס שבאנגליה] שליט"א[6]

ר"מ[7] בק' לידז יצ"ו[8] וכא"ל[9] שוי"ר[10] אחרי אשר באחור זמן כתבתי לכת"ר[11] את מכתבי יום אמש, הגיעני מכתבו היקר, ע"ד[12] כתב הפלסתר [על דבר כרוז השמצה שפרסמו נגד הרב קוק ונגד הרב יעקב משה חרל"פ] אשר הוציאו נגדי ונגד ידי"נ הרב הגאון הצדיק, ר"י משה חרל"פ[13] שליט"א שהוא אחד השרידים אשר ה' קורא בדורנו. והנה כל הענין הוא בא מתוך קנאה בכבוד והשפעה אשר חנני ה', כי הרב דיסקין [הרב יצחק ירוחם דיסקין, בנו של המהרי"ל דיסקין "הגאון מבריסק", שנבחר לרב העדה האשכנזית החרדית בירושלים] רצה בהתמנת של הרבנות פעה"ק[14], ומשרתיו ועושי רצונו עסקו בזה, ולא עלתה בידם מפני המיאון של הצבור בכללו!. ואנכי מפני כך עכבתי כמה חדשים ולא קבלתי את הכת"ר[15] [את כתב הרבנות של ירושלים] שחששתי לכבודו, ביחוד מפני זקנותו המופלגה, וכבוד אביו הגאון מבריסק זצ"ל[16].

אבל כאשר גם אחרי שלא קבלתי את הכתב הוסיף להתעבר בקנאה, כי יודע הוא שאין מעלה ומוריד כלל ענין קבלת הכת"ר, כי עקר הדבר הוא פה האמון וההשפעה על הקהל, ע"כ[17] יחפשו תואנות, נעתרתי לקבל, ונתחברו קצת אנשים להתפלג בפי"ע[18], וספח עמו את הרב זוננפלד, [הרב יוסף חיים זוננפלד, ממנהיגי היישוב הישן בירושלים] שהיו בתחילה במחלוקת זע"ז[19], ויסדו להם ב"ד[20] מיוחד, וקורין אותו בשקר "ב"ד לכל מקהלות אשכנזים", [בית הדין של העדה החרדית, שנוסד אז] ואין לו השפעה וערך כלל באופן כללי, ואנכי הנני ב"ה[21] מהנעלבים ואינם עולבים, ["הנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים" (שבת פח)] ואין דבריהם עושים עלי שום רושם ולא ע"ד הקהל ות"ח[22] ויראים אמתיים. ומשהדפיסו על חושן משפט

עיין אגרות הראיה ח"ג[23] עמ' ש"ו. כתב רבנות. פה הרבנים ובתי הדינים וראשי המוסדות מחאה ע"ז[24] הוא ג"כ[25] נגד רצוני, רק לא אוכל לעצור את חפץ הציבור החושבים שכבודי הוא כבודם, והם בעצמם פה מתכחשים ואומרים שאינם יודעים מכל זה, ובטעות בא הדבר מצדם. ובכ"ז[26] הנם עושים את מעשיהם במחשכים.

אבל כל מה שאני מצטער מזה הוא רק מפני כבוד ירושלים וכבוד התורה שמתחלל ע"י[27] מעשיהם, אבל בעצם הענין, לא בפנים ולא בחוץ, נכרת השפעתם.

ואדרבא חזותם מוכיח כי על כזב ומרמה מיסדים הם את התנגדותם, הבאה מתוך קנאה של תחרות של כבוד המדומה, וה' יטהר לבנו להעשות אגודה אחת, לעבדו באמת בהר קדשו סלה, כל ישראל חברים, ונזכה לראות בויעוד בית מקדשנו וברוממות קרן עם ה' גוי קדוש על אדמת קדשו בב"א[28], כנה"ר[29] וכו

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ת"ו - תבנה ותכונן
2. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. תו"י - תורה ויראה
5. מוהרנ"ש - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות נ, ש (למשל: נתן + שמואל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. ר"מ - ראש מתיבתא
8. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
9. וכא"ל - וכל אשר לו
10. שוי"ר - שלום וישע רב
11. לכת"ר - לכבוד תורתו
12. ע"ד - על דבר
13. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
14. פעה"ק - פה עיר הקודש
15. הכת"ר - הכבוד תורתו
16. זצ"ל - זכר צדיק לברכה
17. ע"כ - על כן
18. בפ"ע - בפני עצמו
19. זע"ז - זה על זה
20. ב"ד - בית דין
21. ב"ה - ברוך השם
22. ות"ח - ותלמידי חכמים
23. ח"ג - חלק ג'
24. ע"ז - על זה
25. ג"כ - גם כן
26. ובכ"ז - ובכל זאת
27. ע"י - על ידי
28. בב"א - במהרה בימינו אמן
29. כנה"ר - כנפשו הרמה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אעח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב טבת תרפ"א - ירושלים **נמען:** הרב יעקב חי זריהן, טבריה

על 'הגבורה' שב'אורות': לפי קדושת כנסת ישראל הכול קדוש. שמשון, שנשתבח בגבורת גופו, הוא 'קדוש ה'". באחרית הימים תתעורר הגבורה הגופנית, ועל עובדי ה' לזכור את יסודה הפנימי. כפיר האריות של שמשון כנגד הארי שהכה בניהו בן יהוידע, שעבודתו הייתה גבורה פנימית של קדושה; שורשי הנשמות אחוזים זה בזה.

עיקרי הדברים

- הגבורה ב'אורות'.
- שמשון ובניהו.
- גבורה גופנית ופנימית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. עה"ק[2] ירושלים תובב"א[3] י"ב טבת תרפ"א[4] שוי"ר[5]

לכ'[6] רב רחימאי הרב הגאון המפורסם אוצר יקר ונחמד בתו"י[7] וכלי חמדה מוהר"י[8] זריהן [הרב יעקב זריהן, מרבני טבריה, ולימים רבה הספרדי של טבריה] שליט"א[9].

רב בעי"ק[10] טבריא אחדשה"ט[11] באה"ר[12] זה כשבועות ימים שהופיע לעיני מכתב קודש דהדר"ג[13] ומרב הטרדא נתאחרה התשובה ועמו הס"ח בטובו הגדול. ישעיה מ"ו י"ג. על ענין הגבורה שבאורות, [בספר "אורות" (תר"ף), על חשיבותה של הגבורה הגופנית בתחיית האומה] הדברים מבוארים שלפי קדושתה של כנסת-ישראל, הכל הוא קדוש ונשגב לאין חקר. ושמשון שנשתבח בגבורת גופו, [סוטה י: שמשון "דן את ישראל כאביהם שבשמים" ו"על שמו של הקב"ה נקרא"] הוא קדוש ד' ודן את ישראל לאביהם שבשמים ונקרא ע"ש[14] של הקב"ה[15]. ומתוך הצורך הגדול של התגברות הקדושה בעולם באחרית הימים ע"י[16] כנס"י[17], מוכרחת גם הגבורה הגופנית להתעורר ברב כח. ועל עובדי ד' באמת. החובה מוטלת לזכר את היסוד הפנימי של הגבורה בגבורה קדושה ברוחניות. וכפיר האריות ששסע שמשון, [שופטים יד, ה-ו] הוא מכוון נגד הארי שהכה בניהו בן יהוידע האיש החי, [שמואל ב כג, כ; ברכות יח] שהיתה כל עבודתו גבורה פנימית של קדושה ביחודי קדש נשגבים ונוראים מאד, שלא הניח כמותו לא במקדש ראשון ולא במקדש שני [ברכות יח] וכשם שהעבודה הפנימית של קדושי עליון שבדורות כולם היא נמשכת מהשפעת קדושתו של בניהו ב"י[18] כן כל העבודה של התגברות הגבורה הגופנית בכללות כנס"י. היא נמשכת מקדושת נזיר אלקים שמשון [שופטים יג, ה] הגבור ע"ה[19]. וכשם ששרשי הנשמות הללו הם אחוזים זה בזה, כן כל פרטי הענפים ג"כ[20] אחוזים הם זה בזה, אקוה שדברי מספיקים לחכם לב ככתר"ה[21] שי'[22], והירידות והסיתומים הם בודאי מעובים מאד בחיצוניות הגבורה הנמשכת מיסוד הארתו של שמשון, ממה שהם בפנימיות מצד הארתו של בניהו ב"י, והקריאה כולה כך הולכת, והנפשות כך מסתעפות.

והנני מוכרח לקצר, ואו"ש[23] וברכה כנה"ר[24] ונפש ידי"ע[25] דוש"ת[26] באה"ר[27], הק'[28] איה"ק[29]

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
4. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
5. שוי"ר - שלום וישע רב
6. לכ' - לכבוד
7. בתו"י - בתורה ויראה
8. מוהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. בעיה"ק - בעיר הקודש
11. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
12. באה"ר - באהבה רבה
13. דהדר"ג - דהדרת גאונו
14. ע"ש - עיין שם
15. הקב"ה - הקדוש ברוך הוא
16. ע"י - על ידי
17. כנס"י - כנסת ישראל
18. ב"י - בני ישראל
19. ע"ה - עליו השלום
20. ג"כ - גם כן
21. ככתר"ה - ככבוד תורתו רום הדרתו
22. שי' - שיחיה
23. ואו"ש - ואומר שלום
24. כנה"ר - כנפשו הרמה
25. ידי"ע - ידידו עוז
26. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
27. באה"ר - באהבה רבה
28. הק' - הקטן
29. איה"ק - אברהם יצחק הכהן קוק (חתימת הרב)

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אצו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: אדר שני תרפ"א **נמען:** מכתב גלוי לרב יצחק ירוחם (דיסקין) ולרב חיים זוננפלד

אף שנתנו יד לכותבי פלסתר שהפכו את דבריו לחירופים, הרב קוק מוחל לכולם. לאור הכרזת הנציב על סידור הרבנות, הרב קוק קורא להם לתת יד עם רבני הארץ, ולצוות על הנשמעים להם לחדול ממחלוקת ומדברי דופי על רבני הארץ. כל רבני האספה עומדים 'חזקים מצור' נגד כל פגיעה בדין תורה ובמנהגי ישראל. 'השפיעו על האספה... גם מרוחכם'.

עיקרי הדברים

- מחילה.
- סידור הרבנות.
- קריאה לאחדות.
- שמירת דין תורה.

נוסח האגרת עם ביאור

בעזהי"ת[1] אר"ש[2] תרפ"א[3] מכתב גלוי

לכבוד הרבנים הג'[4] מו"ה[5] יצחק ירוחם ומו"ה[6] חיים זאננענפעלד [הרב יצחק ירוחם דיסקין והרב יוסף חיים זוננפלד, ראשי העדה החרדית בירושלים, שהתנגדו להקמת הרבנות הראשית] שליט"א[7] שלום וברכה,

. אעפ"י[8] שכת"ר[9] עברו עלי את הדרך, לפי דעתי, והתנהגו עמדי שלא כפי הנמוס, הראוי לתלמידי-חכמים, בנתינת יד לכותבי פלסתר, [בתמיכה בכותבי כרוזי השמצה] המהפכים דברי קדש שיצאו ממני בתומת לב, לחרפות וגדופים, בכ"ז[10] אני סולח ומוחל לכל מי שפגע בי, והשעה הגדולה הזאת של בנין התורה והמשפט של דיני תוה"ק[11] בארץ ישראל בדרך חק ומשפט מאושר היא הנותנת לנו כח להתרומם מעל כל מהומות הקטנות שעברו בינינו. ואני פונה אליכם במכתבי זה גלוי לכל בית ישראל בארץ ובחו"ל[12], בדבר הענין הק'[13] העומד לפנינו עכשו. שהיא ענין סדור הרבנות באי"י[14] שעפ"י[15] הכרזת הנציב העליון [הקמת הרבנות הראשית לארץ ישראל, באדר תרפ"א, ביוזמת הנציב העליון הרברט סמואל] ירום הודו, אנו נגשים לכונן אותו שאני רואה את הדבר הזה בעזרת השי"ת[16] לפתח תקוה ולתשועת ישראל לתחית הקדש ולחזוק התורה וכבודה על אדמת הקדש ובכל העולם כולו. לפיכך אני קורא בזה לכת"ר[17] שיואילו לתן ידם עם כל רבני א"י[18] החפצים בכל לבם ונפשם לחזק את התורה ואת היהדות הנאמנה באי"י. ואני דורש מכת"ר[19] שיצוו על כל הנשמעים לדבריהם שיחדלו מלשלח יד בבנין בית ישראל, ויחדלו מהוסיף שערוריות ומחלוקת בארץ ישראל, ונבא כלנו יחד לעבד שכם אחד לעבודת ה' ועמו, הזהרו את אנשי משמעתכם מכל דברי שוא ודופי על רבני א"י רובם ככולם המלאים תורה ויראת שמים באמת, ושכל כונתם באספה הקדושה הזאת של כבוד הרבנות בארץ ישראל היא, רק להרבות כבוד שמים לחזק את התורה והמצוה, להגדיל את כבוד הרבנות כדי שיהיו דברי הרבנים היראים והשלמים נשמעים לעבודת ה' ולחזוק

התורה ולהרבות בישראל אחדות ושלום ולבנות בנין בית ישראל על אדמת ישראל כרצון השי"ת וכרצון יראיו וכרצון כל בית ישראל.

אל נא תמנעו את הרבים מלעשות מצוה ובפרט מצוה רבה כזאת הקבועה לדורות ליסוד בנין הקדושה, בתוכן האספה הקדושה הזאת לסדור הרבנות בארץ ישראל. כל רבני האספה כולם עומדים חזקים מצור נגד כל רוח מחבל ומהרס נגד כל מי שרוצה לנגוע בדין ומשפט תוה"ק ובמנהגי ישראל הקדושים, אפילו כמלא נימא. [כחוט השערה] נבנה נא יחד את הבנין הקדוש של סדור הרבנות בארץ ישראל כשאיפתו הצודקת של מעלת הוד הנציב העליון ירום הודו, כדי לכונן את אבני הבנין לביתנו הלאומי בארצנו הקדושה אשר מאת ה' היתה זאת לתן בלב ה הרוממה הבריטית וחבר הלאומים. להכיר את צדקת זכיותנו עליה. הבו נא גם אתם את כחכם והשפעתכם הטובה לשכלול הבנין הקדוש הזה, השפיעו על האספה הקדושה הזאת גם מרוחכם. יהי ה' עמנו ויתקננו בעצה טובה מלפניו. ולשכן בפורנו אהבה ואחוה ושלו'[20] ורעות להרבות כבוד השי"ת וכבודם של ישראל וכבוד ירושלם עה"ק[21] וכבוד אה"ק[22] בכלל, וכבוד התורה ולומדיה, לרומם את עיר אלוקינו ולהעמיד חרבותיה, לבצר חומת דתנו הקדושה ולגדור כל פרצותיה, ונזכה מהרה ליום גאולה וישועה, ליום אשר יהיה ה' לעטרת צבי ולצפירת תפארת לשאר עמו ולרוח משפט ליושב על המשפט.

ומהרה יתנני השי"ת לראות בשיבת שופטנו כבראשונה ויועצנו כבתחלה.

והנני בזה חותם בברכת שלום ובצפיית ישועה, שיתן ה' בלב כת"ר[23] להשיב לי ולכל רבני א"י הבאים אל האספה הקדושה הזאת, שהיא כנסיה שהיא לשם שמים עטרת שלום כבוד וברכה המכבדכם מאד ודו"ש[24] באה"ר[25]

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. בעזהי"ת - בעזרת השם יתברך
2. אר"ש - אמר רבי שמעון
3. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
4. הג' - הגאון
5. מו"ה - מורנו הרב
6. ומו"ה - ומורנו הרב
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. אעפ"י - אף על פי
9. שכת"ר - שכבוד תורתו
10. בכ"ז - בכל זאת
11. תוה"ק - תורתנו הקדושה
12. ובחו"ל - ובחוץ לארץ
13. הק' - הקטן
14. בא"י - בארץ ישראל
15. שעפ"י - שעל פי
16. השי"ת - השם יתברך
17. לכת"ר - לכבוד תורתו
18. א"י - ארץ ישראל

19. מכת"ר – מכבוד תורתו
20. ושלו"ו – ושלום
21. עה"ק – עיר הקודש
22. אה"ק – ארץ הקודש
23. כת"ר – כבוד תורתו
24. ודו"ש – ודורש שלום
25. באה"ר – באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקפד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ו סיון תרפ"ג **נמען:** הרב חיים הירשנזון

תודה על החלק השלישי של ספרו. שלא יצטער על מה שעבר בינו לבין האדמו"ר מגור: 'אולי יותר מדאי ויתרתי מפני השלום', אבל רק בעניין סגנון; הרב קוק כתב שאם לשונות קצרים ב'אורות' מצערים תמימים - הרב קוק מצטער שלא ביאר יותר, בתנאי שהמעוררים יפרסמו חרטה. התנאי לא קוים, ופתקו פורסם, ואולי בתמצית שלא עמד טעמה.

עיקרי הדברים

- תודה על הספר.
- הפתק לאדמו"ר מגור.
- התנאי לא קוים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. כ"ו סיון תרפ"ג[2]

שלו'[3] וברכה לכ'[4] ידי"נ[5] הרב הגאון המפורסם החכם המרומם אוצר תושי' מו"ה[6] חיים הירשענזאהן [הרב חיים הירשנזון, רבה של הובוקן שבארצות הברית, בעל "מלכי בקודש"] שליט"א[7] אחדשה"ט[8] באה"ר[9],

יסלח לי כתר"ה[10] על אחור דברי תודתי לקבלת ספרו ח"ג[11], ["מלכי בקודש", על שאלות הלכתיות של מדינה יהודית] שבא אמנם מתוך המון המחשבות שדבריו החשובים מעוררים. שחשבתי שאמצא לי זמן להעלות על הספר דברים מסודרים ככל השאלות הגדולות שמעיר בהם תמיד, ועד כה לא עמדה לי השעה למצא לי ע"ז[12] עת נכונה ונדחה הענין מיום ליום. אמנם כעת בקבלת מכתבו הנני מוכרח להסתפק בקצרן של דברים, ואבקש מכ"ג שליט"א שלא יצטער כלל ועיקר על כל מה שכתב במכתביו ע"ד[13] מה שעבר ביני ובין ההי"צ[14] מגור [האדמו"ר מגור, רבי אברהם מרדכי אלטר (ה"אמרי אמת")] שי'[15]. כי אמנם אולי יותר מדאי ויתרתי מפני השלו'[16], אבל לא בעקרי דעות ח"ו[17] נגעו הדברים כי"א[18] בשאלת סגנון הלשון, שהוא אמר לי בשם אלה המעוררים, שלדעתם סגנון הלשון בקצורו באיזה מקומות מס' האורות [ספר "אורות" של הרב קוק (תר"ף)] מביא אותם לידי תרעומות, וע"ז[19] רשמתי לו פתקא קצרה, שתכנה הוא שאם אמת הדבר שנמצאים לשונות כאלה שמביאים בקצורם צער לתמימי לב מאיזה סוג שיהי'[20], הנני מצטער על אשר לא בארתי יותר את כונתי, וג"ז[21] הי'[22] בתנאי שמצדם של המעוררים, גם הם יפרסמו נוסח של חרטה, על אשר נתנו יד לפגום בדברי קדש ודעות טהורות האמורות בספר הנ"ל[23] ושאר חוברות שנתפרסמו ממני, אבל התנאי לא נתקיים, ומצדם לא נעשה שום דבר לקרב השלו', ואת ענין הפתקא שלי ניתן לפרסום, איני יודע אם כצורתו או באיזה נוסח תמציתי שמסופקני אם עמד טעמו בו.

זהו כל הענין, שאיננו שוה לטפל בו כלל, וכונת כתר"ה ודאי היא לטובה כיד אהבת האמת הטובה עליו, ולא יעלה על לבו שיהי' לי איזה חלישות דעת נגדו כי ידעתי טהרת רוחו העדין. והנני בזה חותם

בברכה בצפית ישועה לרוממות קרן עם ד' על נחלת קדשו, וצמיחת פרי תהלה בכרם בית ישראל בהר ציון וירושלים.

כנה"ר[24] ונפש ידי"ע[25] דוש"ת[26] באה"ר

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ג - השנה תרפ"ג (1922/1923)
3. שלו' - שלום
4. לכ' - לכבוד
5. ידי"נ - ידיד נפשי
6. מו"ה - מורנו הרב
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה
10. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
11. ח"ג - חלק ג'
12. ע"ז - על זה
13. ע"ד - על דבר
14. ההי"צ - הרב הצדיק
15. שי' - שיחיה
16. השלו' - השלום
17. ח"ו - חס ושלום
18. כ"א - כי אם
19. וע"ז - ועל זה
20. שיהי' - שיהיה
21. וג"ז - וגם זה
22. הי' - היה
23. הנ"ל - הנזכר לעיל
24. כנה"ר - כנפשו הרמה
25. ידי"ע - ידידו עוז
26. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו